



Västra Vansjön är en viktig dricksvattentäkt, men den har höga fosforhalter. Foto: Morten Günter

Lantbrukare aktiva i norsk fosforsatsning

Erosion och fosforläckage från norsk åkermark är betydande på grund av naturgivna förutsättningar. Kring sjön Västra Vansjö i Moss nära Sverige drivs ett projekt där fosforåtgärderna går längre än i tidigare projekt och man försöker utveckla lantbrukaren som vattenförvaltare.

I Norge är erosion och fosforläckaget från åkermarken betydande på grund av kombinationen av lutning, mycket regn och lerjordar. Därför bedrivs ett omfattande utvecklingsarbete för att hitta nya arbetsformer. Ett exempel är sjön Västra Vansjön i Moss kommun nära Sverige. Den betjänar nära 60 000 människor med dricksvatten och har haft blomning av blågröna alger. Därför har man just där startat ett åtgärdsinriktat projekt. Åkermarken kring sjön är en av källorna till fosforläckage. I området odlas grönsaker och potatis så jordarna är extra uppgödslade med fosfor.

Bonden som vattenförvaltare

Lantbruks- och Matdepartementet i Norge har beviljat cirka 3 miljoner kronor för att under 2008 – 2010 göra åtgärder på de ca 1 000 hektaren åkermark kring sjön. Grunden är frivillighet där man ersätter lantbrukaren för eventuella kostnader och man vill prova att "utvikle bonden som vannförvalter". Lantbrukarna ingår ett avtal där man förbinder sig att odla på visst sätt mot en ekonomisk ersättning. Nästan alla som bara odlar vall och spannmål har gått med men något färre av potatis- och grönsaksodlarna. Kontraktet innehåller följande tio punkter.

1. Loggbok med dokumentation över växtodlingen måste finnas.
2. Jordanalysen får inte vara äldre än fyra år.
3. Ingen jordbearbetning under hösten. Höstsäd får direktsås.
4. 10 meter bred skyddszon med gräs längs vattendrag och runt dräneringsbrunnar.
5. Där det finns risk för erosion på åkermarken ska det anläggas en gräsremsa.
6. Potatis och grönsaker odlas inte där det finns risk för översvämning.
7. Fångdamm för fosfor ska anläggas där det finns utarbetade planer för det. Bidragsdelen för detta har höjts.
8. Stallgödsel får bara användas på vissa fält.
9. Fosforgödsling ska utföras så att fosforöverskottet minskar på sikt.
10. För att få mer lokal kunskap om verkan av minskad gödsling ska 5 % av arealen användas till att prova större minskning av fosforgödslingen.

Redan resultat

Trots att projektet bara är treårigt ser man redan resultat i form av en svagt fallande trend av fosfortillförsel omräknade för ett "normalväderår" för de bäckar som rinner till sjön. Dessa tillflöden till sjön har provtagits före detta projektet startade. Årsvariationerna i verklig tillförsel var som vanligt mycket stora.

Markus Hoffmann

Västra Vansjö ingår i det EU-finansierade Aquarius-projektet där det också finns testområde i Sverige.

Läs mer på:

www.bioforsk.no/vestrevansjo

Greppanyheter i arkivet på samma tema:

Riktad fosforsatsning i sydöstra Norge 26/8-08